

Učiteljski Tovariš.

Glasiilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: V premislek. — K „Poljskemu vprašanju“. — Govor dr. Tavčarja pri proračunski razpravi 20. marca t. l. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik.

V premislek.

I.

„Služba učitelja-voditelja na enorazredni ljudski šoli v X se je podelila izprašanemu učiteljskemu kandidatu g. Y“. — Tako je čitati jako pogosto v naših listih. Čitajoči si pri čitanju tacihi notie navadno ničesar ne mislijo — izvzemši onih, ki novoimenovanega učitelja poznajo; ti mu potem čestitajo ali v duhu ali pa pismeno, in s tem je vse afere konec. Ne tako pri meni. Čitajočemu taka imenovanja, se me polasti huda jeza in navadno izustim besede: „Že zopet! In zakaj? Zato, ker so taka imenovanja pouku in šoli v kvar, a imenovanemu čestokrat v pravo mučeništvo. Da se laglje razumemo, hočem to kolikor možno pojasniti. Najtežavnejši pouk je na enorazrednicah. Tu so po 3, 4 oddelki, a navadno pa po 100 in še več učencev. Učiteljski pripravnik je doslej imel svoje nastope v uzorno urejenih, z najboljšimi učenci napolnjenih razredih, ki so brojili po 20—30 učencev. Ti učenci imajo po navadi poleg šolskega pouka tudi domač pouk, katerega oskrbujejo domači ali pa kak plačan dijak.

Obisk šole je izboren in le redko kedaj se zgodi, da manjka kak učenec. S kratka: vse je tako, da se je treba učitelju le pripraviti, to predavati in cilj je dosežen. Pripravnik vidi vse to in gre poln ognja, ves vnet za stan in prepričan, kako uspešno bode poučeval — saj je imel v nastopih „lobenswert“ — na kmete na enorazrednico, ki broji 4 oddelke, ima poldnevni pouk in 140 učencev. Sedaj se prične delo. Pa, o joj! Izpolniti ima tiskovine v pisarni, katerih ni nikdar ali pa le malokdaj videl, napraviti dopise, o katerih ne zna, kako jih napraviti, ker se tacihi stvari ni nikdar učil. Delal je pač leposlovne naloge, celo verze, a kako se dopisuje uradom, ne, tega mu ni nihče povedal, nihče pokazal, tega ne zna in sedaj je revež v največji zadregi. Kaj storiti? K sosedu! Tedaj „zbere“ vse „spise“ ter se poda k 1—2 uri odaljenemu sosedu, ki je že nekaj let voditelj. Ta mu dragevolje pokaže, kar treba. „Hvala Bogu“, pravi revež, ko pride ves truden po 2 do 3 urnem potu domov. Če pa v bližini soseda ni, napravi dotični spis sam z zavestjo, da ne ve, je li prav ali ne in potem čaka nestrpnno slednji dan, kedaj ga dobi nazaj ali v popravek ali

K „Poljskemu vprašanju“.

Kulturna slika. Spisal Ivan Ivanovič.

Zagrebski „Obzor“ je pred kratkim objavil daljši članek o nemških Poljakihi iz peresa jako dobrega poznavatelja tega naroda, kjer je bilo na podlagi številki dokazano sedanje kulturno stanje poljskega naroda v Nemčiji, za katerega se je pričel zanimati v najnovejši dobi — od znane „wrzsenske afere“ — ves kulturni svet. Sicer bi bilo zanimivo na podlagi onih številki napisati daljšo razpravo, a ker je našen „Učit. Tovariša“ v prvi vrsti vzbujati zanimanje za vzgojevalne zadače oziroma težnje posameznih narodov, podati hočemo v naslednji skromni razpravi nekako duševno ogledalo — narodno vzgojo — nemških Poljakov.

V obče se lahko trdi, da Poljaki v Nemčiji vkljub nemškemu nasilstvu, vkljub naseljevalni komisiji, vkljub „ostmark-vereinu“, vkljub ustanovljanju novih nemško-protestantovskih šol, kjer sedi v enem razredu 18—25 otrok in vkljub mnogim „wrzsenskim“ dogodljajem — vidno napredujejo.

Narodna vzgoja — to je cerkev, družba, časniki, knjige in razni domoljubni možje — učenjaki — vzbujajo v Poljaku zavest, da je sin nekdanje mogočne Poljske, in ta vzgoja je

mogočnejša in vplivnejša kakor pa vse grozitive in vsi načrti nemškega kancelarja Bülowa.

Jeden najmogočnejših faktorjev, kateri vzdržuje narodno zavest med nemškimi Poljaki in jih navdušuje k vztrajnosti, je katoliško-misleča neklerikalna duhovščina. Poljak je znan kakor jako veren in pobožen narod in radi tega je svojemu dušnemu pastirju vprav slepo vdan. In tam, kjer deluje vnet narodni duhovnik, tam je narodna zavest na tako visoki stopinji, da vsa nemška umetno nanešena kultura ne odkrhnje niti enega kamenčka od narodne stavbe, od narodne zavednosti. In ravno vsled tega je nemška vlada pričela obračati vso svojo pozornost na to točko narodnega probujenja, in v najnovejšem času so pričeli prakticirati v tem smislu, da nastavljajo v čisto poljske okraje, slično kakor na Koroškem, popolnoma nemško duhovščino. V večjo narodno vzpodbujo si je narod prostovoljno nadel nekatere zakone, po katerih si je vravnal vse svoje mišljenje in delovanje. Omenjamo le nekatere: 1.) Nemško moliti je greh. 2.) Bog ne zapusti Poljaka. 3.) Nemeec je naš najhujši sovražnik. 4. Naš jezik je najlepši. 5.) S svojimi otroci govorimo doma le poljski. 6.) Z Nemci govorimo vselej le poljski, le v največji sili nemško. 7.) ako se Poljakinja omoži z Nemeem, prisili naj ga, da se priučii poljskemu jeziku in da postane katoličan — in tako dalje.

pa v dopolnilo. Ko mine 8, 14 dni, pa dopisa le ni nazaj, tedaj se šele oddahne, ker se nadeja, da je bil prav napravljen. — Tako se začne revežu mučeništvo v pisarni; no, tu ne trpi pouk, pač pa učitelj, ki si mora početkom dan za dnevom pri sosedu pomoči iskati, ker zahtevajo od njega stvari, o kojih nima najmanjšega pojma. Kakšne dopise in izkaze prijemajo oblastnije od učiteljev — novincev, o tem bi vedeli naši gg. okr. š. nadzorniki mnogo povedati. Kdo je temu kriv? Ali dotični učitelj? Gotovo ne! Njega ne zadene nobena krivda. Od njega se ne more zahtevati, da pravilno izpolnjuje tiskovine, katerih najbrže še nikdar videl ni. Še manj se pa more zahtevati, da bi znal oni „Amtsstill“, kateri je v navadi pri uradih. — V šoli se je pač učil marsikaj, a kako se uraduje z oblastnijami, tega se ni učil, zato tudi tega ne zna. — Za vse morajo ljudje v prakso. Po vseh pisarnah se praktikantom pokaže, kako je to in ono izpolniti, kako to in ono sestaviti itd. — A tu? Kdo je kriv? Povsod je najpreje „rekrut“ potem „komandant“ voditelj. A tu? Kdo je torej kriv? Več o tem spregovorim prihodnjič.

— t —

Govor dr. Tavčarja

pri proračunski razpravi 20. marca t. l.

(Dalje.)

Ščuvavanje zoper šolo.

Ekscelenca se lahko s tem opravičuje, da je izšlo obrekovanje od kmečkega zastopnika, ki ne pozna pravih razmer ter je postal v tej zadevi trobilo onega fanatičnega duhovništva, ki vlada na Gorenjem Štajerskem. (Prav dobro!)

Na oni govor tudi nisem posegel iz vzroka, ker ni vsled insultov, ki jih je vrgel gospod Hagenhofer zoper državna učiteljišča in implicate tudi zoper učiteljestvo, tedaj zoper stan, ki ima za moderno državo vsaj oni pomen, kakor duhovniški stan (pritrjevanje), nastal v visoki zbornici vihar ogorčenosti in recimo, vihar ugovaranja, kakšen bi bil nastal gotovo svoje čase!

In teh pravil se Poljaki drže z vsem svojim vročekrvnim temperamentom in od teh zahtev ne odjenjajo niti za las. V poznanjskem okraju razumejo skoro vsi tamošnji Nemci poljsko. Ako sreča Poljak Nemea, pozdravi ga le poljski in če sedi v gostilni nekaj Nemecev in lomijo svoj „plattdeutsch“, kakor hitro se jim pridruži Poljak, namah znajo vsi poljsko — kakor pri nas nemško, če prisede k naši mizi kak „pol-Nemec“. S posli, deklami, hlapci, pastirji in težaki nemški gospodarji vsi poljsko „lomijo“, kajti oni so prišli do prepričanja, da jim je posel zvestejši in vstrajnejši, ako se poljsko ž njim občuje.

Ono tako razupito podučevanje krščanskega verouka v nemščini tudi nima nikakega stalnega vpliva na narodno malomarnost, kajti pristen Poljak ne dovoli svojemu otroku nikdar doma v nemščini moliti, kaj-li, da bi on ž njim molil! Vse one nemške molitvice in nemške pesmice, katere se otroci v šoli priučijo, obdrži otrok le toliko časa v spominu, dokler obiskuje šolo, a pozneje mu zgine iz spomina kakor jutranja megla lepega jesenskega dne.

Drug, skoro ravno tako mogočen vzgojevalni faktor k večji narodni probujenosti so pa razna društva, kakor pevska, kmetijska, bralna in v novejšem času mnogovrstne posojilnice in hranilnice, ustanovljene po „Reiffeisenovem“ sistemu. V teh

Zbornica se seveda lahko s tem opravičuje, da še ni celjsko vprašanje rešeno, in da je tako desnica kot levica popolnoma opravičena, če se pogajati za ljubav gosp. Hagenhoferja in njegovih tovarišev. (Prav dobro!)

Ta ljubav se bo morala drago plačati, naj se že obrne Hagenhoferjevo srce grofu Stürgkhu ali kateremu oboževalcu na tej strani visoke zbornice. (Prav dobro!)

Celjska zadeva mora končno privedi do tega, da se bodo svobodomiselnih elementi med seboj razmesarili. Oni, ki si bodo polnili vrečo, bodo klerikalci!

Toda na dan cerkvenega žegnovanja pridigovati pamet, je brezuspešna stvar.

H govoru gospoda Hagenhoferja sem se povrnil edino le iz vzroka, da konstatujem, da se nazori, ki jih goji gospod Hagenhofer o državnih učiteljiščih, popolnoma krijejo z mnenjem, ki ga je naša klerikalna stranka od nekdanj izrekala o srednjih šolah sploh.

Naši Hagenhoferji so razumeli, ljudsko množico naščuvati zoper šole sploh in zoper srednje šole še posebej. (Klic: To ni res!) Pri nas na Kranjskem je to res. Ako ste Vi Hagenhofer, tedaj stanujete na Gornjem Štajerskem, in tam bo pač ravno tako resnično, kakor pri nas. (Pritrjevanje.)

Tem državnim zavodom se očita, da so gojišča brezverstva, da se v teh mladina pokvari ter izneveri od očetov podedovani veri.

Povsod pri nas odmeva pesem, da škofje proklinjajo sedanjo šolo, da vodijo sedanje šole prostozidarji ter da ista zasleduje edini namen, pri mladini iztrebiti vero s koreninami vred. To je grda pesem, lažnjiva pesem, ki jo tem rajši zapoje od gotovih strani, ker si je ta stran, ki dela z razkošjem in lažjo, svesta lažnivosti svoje pesmi.

Mi pa, ki zastopamo v ljudstvu stališče prosvete, se nemo nikdar umakniti pred tem pretvaranjem in obrekovanjem šole, mi hočemo nalašč vsakemu škofu in kardinalu javno priznati, da zadostuje današnja šola, najsi se že imenuje ljudska ali srednja šola, tudi z ozirom na takozvano nравоversko vzgojo popolnoma vsaki pošteni in pravični zahtevi. Nikdar ne bomo dopustili, da zdrknejo naše srednje šole do

društvih se goji v prvi vrsti narodni čut, narodna zavest in drugič se poljski kmet povspne na podlagi ravnokar imenovanih društev do večje samostojnosti in iztrga se ga iz odeduških nemškožidovskih krempljev. A v najnovejšem času je poljski kmet vsled delovanja narodnih delavcev stopil na ono pot, ki v resnici dela preglavice vladi in Nemcem beli lase — krenil je na pot „abstinence“ — dal je namreč slovo svoje izvoljenki in ljubljenci „vodki“. V prav mnogih krajih nahajamo danes „društva proti žganjepitju“ in ta društva čudovito vplivajo na ves družabni sistem, na socialni razvoj poljskega kmeta. V vaseh, kjer se je prej čulo ob nedeljah ono zamolklo kričanje iz raznih zaduhlih beznic in kjer je vidno bogatel kak pritepeni Žid, a narod lezel v pogubo, — v teh vaseh stoje sedaj te beznice prazne in kmet se zbira sedaj raje v raznih društvih, kjer se rešuje na podlagi ustmenih in pismenih oziroma tiskanih poročil lokalna kakor tudi svetovna politika. Marsikateri kmet, ki je prej stal na robu svojega groba, si sedaj veselja mane roke, češ, svet je še tudi zame vstvarjen.

Poljski delavec je vsled svojih lastnostij — vsled svoje skromnosti in vstrajnosti povsod dobrodošel, in nemški veleposetniki obdelujejo svoja posestva večinoma le s poljskimi težaki, kajti oni so boljši delavci kakor pa nemški. In ker je

simplih bogoslovnih pripravnic in da se potisnejo v izgajališča nezdravega svetohlinstva.

Tudi tega ne bomo nikdar pripustili, da se one večne resnice, ki obstojijo v kljub sv. pismu in papeževim enciklikam, razlagajo naši mladini na ljubo npravno-verski vzgoji, po kroju kakšne konfesije urezane, meglene in otemnele. Malemu slovenskemu narodu, ki se hoče ohraniti, in ki bi se tudi udeležil v skromni obliki velikega konkurenčnega boja narodov, želimo za bodočnost prosvetljene generacije; vsled tega ne pripustimo, da bi naše srednje šole tako globoko padle, da ne bi ničesar drugega vzgojevale, kakor potuhnjence in klečeplaznike, ki bi se ravnokar omenjenega konkurenčnega boja z nobenim drugim sredstvom ne mogli udeležiti kakor z molitvenikom.

Učna uprava in klerikalne zahteve.

Kar nas pri tem napolnuje s skrbmi, je dejstvo, da prihaja državna naučna uprava klerikalnim željam na pol poti nasproti, vsaj na Kranjskem je tako. Gospoda moja, ne varajmo se. Naša naučna uprava se je začela povračati k vzgojnemu načelom konkordatne dobe! Pečat svetohlinstva se zopet pritiska našim srednjim šolam in veroučitelje se dela z državno voljo za vodilne osebe na teh zavodih. Gospod Hagenhofer, Vi se smejete; toda na Kranjskem je tako, smejte se kolikor se hočete.

V Avstriji se sučemo zopet enkrat na krivi sledi, ker se smatra, da more le katolicizem Avstrijo rešiti. (Pritrjevanje.) Gospoda moja! Katoliška vera, najsi tudi prestavlja gore, državnih dolgov ne poplača. (Veselost.)

Česar potrebujemo, je samostojno misleč, izobražen naraščaj, in kar smemo zahtevati od naših srednjih šol je, da nam vzgoji tak naraščaj. Toda zelo se bojim, da bo kmalu prišlo tako daleč, da nas srednje šole ne bodo zalagale z drugim, kakor z redovniškimi dečki, ki bodo hlinili pobožnost, klečeplazili pred duhovniki in ne bodo imeli zmožnosti, se navduševati za višje ideje in namene.

S takim naraščajem naj se potem izkoplje slovenski narod iz duševne sužnosti, v kateri sedaj tiči? Vidite, gospoda moja, tukaj se gre za vprašanje obstoja in življenja

slovenskega ljudstva. In tu naj bi mi svobodomiselniki ne postali nervozni, ako se pri nas namenoma dela na katoliziranje državnih učnih zavodov? Tu imajo na primer Uršulinke v Ljubljani privatno učiteljišče. Slabotna rastlinica, kakor so povečini vsi enaki zavodi, ki jih vodijo pobožne nune. Toda kranjski deželni šolski svet se je požuril, predlagati pri naučnem ministrstvu pravico javnosti za to skrajno nepotrebno in enostransko učilišče in uverjen sem, da prispe ta pravica javnosti, če že ni, prav kmalu, ker se pač pri naučnem ministrstvu ravnajo po načelu, da se samostanom, prelatom in enakim faktorjem ne sme nikdar ničesar odreči.

Nune dobijo učiteljišče, škof svojo katoliško ekstragimnazijo! Kaj preostane potem za ljudstvo? Omejenost za vse večne čase! Gospoda moja, takozvano katoliziranje državnih učnih zavodov ni za Kranjsko prazna beseda. Hoče se ga imeti, in sicer se ga hoče imeti od zgoraj. In v tem je velika nevarnost! To se kaže med drugim tudi pri imenovanju učiteljstva. Popolnoma javno je, da se ozira naučna uprava pri teh imenovanjih na versko-npravno mišljenje. To versko-npravno mišljenje se pri nas mnogo zlorablja, najbolj seveda pri kompetencah! In pri tem se ne da tajiti, da smejo pri nas osebe klerikalnega mišljenja mnogo zanesljiveje računati na nameščenje, kakor osebe, ki ne prikrivajo svojega svobodomiselnega prepričanja. Ako je prosilec vrhutega duhovnik, niti ne more propasti.

Izgled: Tu imamo gimnazijo v Kranju na Gorenjskem, ki mora mnogo trpeti pod prenapetostjo klerikalnega ravnatelja. Ta mož, čigar kvalitete so v ostalem precej skromne, si je vbil v glavo, sestaviti svoj učiteljski zbor iz samih priznanih rimskih pristašev. In naučna uprava mu gre pri tem prav rada na roko. Pred nedavnim je prišlo v Kranju eno učno mesto v popolnitev. Na zavodu je bil ubog vrag, ki je deloval v Kranju že približno štiri leta kot suplent. In služba ubogega suplenta gotovo ni taka, ki bi mogla vzbujati posebno veselje v življenju.

Sklepalo se je tedaj, da razpisana služba ne bo ušla temu suplentu, ker je spadala v njegovo stroko, posebno ker je isti — ako se prav spominjam — doktor filozofije in vrhu-

poljski kmet v vseh življenskih potrebah jako skromen, preboli in pretrpi veliko lažje razne gospodarske kalamitete kakor pa njegov ošabni sosed Nemeč. Vrhutega se je pričel poljski kmet jako živo zanimati za racijonelno obdelovanje svojega posestva in poljski kmet pazno zasleduje vsak napredek v gospodarstvu, katerega skrbno vporabi takoj, ako le mogoče, pri svojem delu. In ravno ono „ubijanje nemške kulture“ storilo je poljskega kmeta dovtetnega za kulturni napredek sedanjega časa in ravno ta kulturni razvoj je vstvaril v Poljakih takoimenovani „srednji stan“, ki se rekrutira iz raznih večjih in manjših trgovcev in rokodelcev. Ti trgovci in rokodelci so raztreseni v precejšnjem številu skoro po vseh večjih in manjših mestih vzhodne Nemčije, ki žive prav vdobno življenje, kajti oni so postrežljivi, inteligentni in jako sposobni.

Najmogočnejši probujevalni faktor v Poljakih je pa časopisje in to kaj vrlo napreduje, kar pripoznavajo vže tudi Nemeči. Pred 10—15 leti je bilo poljsko časnikarstvo še na jako nizki stopinji in vlada se takrat ravno ni posebno oziralo na to časopisje, a danes, ko je ni skoro rodbine, ki bi ne imela tega ali onega časopisa naročenega, se ima pa boriti ravno časopisje z velikanskimi težavami, ki jih stavi brezobzirna nemška vlada. Vsak količkaj svobodneje pisan članek zapade strogi cenzuri in proti odgovornemu uredniku

se prično dolgotrajna preganjanja. Seveda, kar si Poljaki ne upajo obelodaniti doma, roma v Ameriko in od tam nazaj v Evropo, kajti poljsko časopisje je ravno v Ameriki na jako visoki stopinji, ondi izhaja namreč nad 50 poljskih časnikov, med temi 5 dnevnikov.

Jako važna mesta zavzemajo v poljske probujenosti razni domoljubni možje, ki mnogokrat stoje na jako visokej stopinji izobrazbe in ki zavzemajo prav odlična mesta v raznih državnih službah.

Nikakor ne moremo prezreti še nekega — reči smemo veselega pojava — v nemškem poljskem narodu, pričel se je namreč demokratizovati! Obrnil je hrbet takoimenovani „šlahti“ ter nastopati samostojno, kajti na podlagi zgodovinskih resnic je spoznal, da mu je bila ravno ta za narod tako „navdušena šlahta“ največji grobokop in glavni povzročitelj sedanjega suženjstva. In tok demokratizma postal je že precej deroč, kajti pri zadnji državnozborni volitvi je nastopila ta stranka z lastnimi kandidati, kateri so pa — propadli. Tej stranki priganja vsak dan novih pobočnikov tudi dejstvo, ker mnogo poljskih plemenitašev, — zgodovinsko — važnih — imen čisto zanemarja poljskega kmeta in ti plemenitaši žive kaj udobno življenje ali v Berlinu ali pa v kakem tujem večjem mestu, na svojega podanika spomni se pa le ob času volitev ali pa

tega še prav dobro kvalifikovan. Razun tega se je, kakor rečeno, ubijal že nekaj let na tem zavodu v Kranju. Vkljub temu je predlagalo ravnateljstvo primo loco za izpraznjeno mesto nekega povse še mladega duhovnika iz Ljubljane, in to edino zaradi tega, ker domači prosilec v svojem zasebnem življenju ni skrival pri raznih prilikah svojih svobodomiselnih nazorov. Službo je seveda dobil mladi duhovnik! Ko sem potem, ne da bi bil govoril ali dopisoval s propadlim kandidatom — osebno ga niti poznal nisem — javno ožigosal ta slučaj kričeče krivice v našem svobodomiselnem glasilu, zamerili so to v naučnem ministrstvu, kateremu je najbrže gimnazijski ravnatelj stvar ovadil, zelo hudo. Očitno se je nameravalo mladega moža, čegar zadeva je prišla brez njegove in le vsled moje krivde v javnost, v njegovi eksistenci kratkomalo uničiti, pri prihodnji kompetenci ga istotako niso imenovali, in naučno ministrstvo je pustilo raje službo nepopolnjeno, kakor da bi bilo imenovalo svobodomiselnega kandidata. (Čujte!)

Na srečo so me potem poslali kot zastopnika deželnega odbora v deželni šolski svet kranjski, in napeti sem moral vse sile, da sem jih prepričal na zgoraj, da ne more omenjenega kandidata zadeti najmanjša krivda zaradi onega priobčenja v „Slov. Narodu“. Pozneje je bil imenovan, kar tudi s tem konstatujem.

Škofovi zavodi.

Sovraštvo zoper srednjo šolo kaže naš knezoškof naravnost na fanatični način javno, posebno v svojih pastirskih pismih, v katerih zastruplja ljudsko mnenje; isti je podvzel — in o tem sem že enkrat govoril v zbornici — da sezida za ves slovenski narod velikansko privatno gimnazijo na ljubljanskem polju; stvar se zveže s katoliškim konviktom, in najboljši in najizvrstnejši mladeniči iz vseh pokrajin naj bi dobili po možnosti brezplačni sprejem. Vzgoja bo katoliška, pretirano katoliška, tedaj nespametna, in znanje, ki se bo podajalo na tem zavodu, bo škofijsko, tedaj polovičarsko znanje!

Lahko si predstavljate, gospoda moja, da mi, v kolikor pripadamo svobodomiselni stranki, mislimo le s strahom, kako

ob času „trgatve“ — kadar mu mora oskrbnik preskrbeti kaj „cvenka“.

In ravno propadanje takih veleposestev bode imelo za okrepčenje poljske zavesti in poljske samostalnosti dobre posledice, kajti zadolženi „šlahtiči“ prodajajo kosoma svoja posestva manjšim kmetom in ti si s tem utrjujejo svojo existenco, da jim ni treba iti „s trebuchom za kruhom“.

Oglejmo si sedaj nekoliko oni nemško-brutalen aparat, ki dela iz Poljakov Nemce. Lahko se trdi, da ta aparat — čeravno si ga je izmislil železni Bismark — kaj slabo funkcionira. Nemci so veliko upanja imeli v tako imenovano „naseljevalno komisijo“. Pač je izdala v kratki dobi svojega obstanka nad 100 milijonov mark, a vspeha ni imela onega, kakršnega so pričakovali nje ustanovitelji. Ta komisija rešila je marsikaterega za „narod navdušeno zadolženega“ „šlahčiča“ iz židovskih krempljev s tem, da je kupila njegovo „veleposestvo“, a to je prišlo v roke nemškim naseljencem, a ti so slednjič prodali tako parcelirano posestvo poljskemu kmetu, ker nemškega naseljenca je gnalo domotožje v njegovo domovino. Istina je, da pride mnogo nemških rodbin v čisto poljske kraje, a marsikak Poljak v čisto „švabske“ pokrajine, vendar so vspehi te „naseljevalne komisije“ jako malenkostni, ako se še vpoštevata dejstvo, da so taki priseljeni

uničujejoče bo vplival tak zavod, ako se res uresniči, v krogih slovenske inteligence. Nikakor ni potrebno to posebej povdarjati.

Surova stavba tega Zwinger-ja slovenskih duhov je že zgotovljena. Le sredstva so, hvala Bogu, pošla! Stavba bo morda do svoje zgotovitve veljala 1,500.000 K, letni zdržujoči stroški se z 150.000 K ne računajo previsoko.

Pokritja tedaj ni, in zatekati se mora k edino možnemu sredstvu: k pobožnemu beračenju! Pri nas se vsaka stara ženska, ako berači, vsak brezposelni delavec, ako se obrne mimogrede na javno dobrosrčje, brez usmiljenja zapre; na Kranjskem pa je smel postati knezoškof ob radostnem pritrjevanju vlade prvi „fehtbruder“ v deželi.

S tem privoljenjem je izročila pred vsem revne ljudske sloje za stoletje najgršemu izkoriščanju; oškodovala pa je tudi škofovo stališče zelo močno, kajti škof, ki čisto javno preži za zadnjim vinarjem nbogega moža, je za stalnost nezdržljiv, in že v naprej se da proračuniti moment, ko bo padel do karikature škofa.

No, izkoriščanje ljudstva se ne da več zabraniti, ko je k njegovi organizaciji ponudila enkrat vlada svojo roko. Toda knezoškof ljubljanski hoče v prilog svojim muham, v prilog svojemu takozvanemu katoliškemu gimnaziju ljudski mošnjček do dna izberačiti, hoče tudi — in zopet s pomočjo vlade — dobro situirane in dobro findirane škofove posesti na škodo svojim naslednikom na nečuvnen način izrabiti. Tu naj se pred vsem opustošijo prekrasni gozdovi škofove graščine v Gornjemgradu.

Nič kot goličave hoče knezoškofijska milost zapustiti svojim naslednikom na ljubljanskem škofijskem prestolu, prebivalcem Savinjske doline pa plohe in povodnji. Da se štajerski zastopniki proti temu ne branijo, mi je neumevno, posebno ker jih slišim toliko jadikovati o vodnih poškodbah v Savinjski dolini! Kakor rečeno, ne le graščina Gornjigrad, temuč tudi nepremična last knezoškofijskih nadarbin na Kranjskem se hoče potratiti za nepotrebno katoliško gimnazijo. Škofijski dvor ima v Ljubljani in ljubljanski okolici zelo lepa posestva, ki bodo, po parcelah razprodana, gotovo vrgla skupička 400.000 K.

posestniki izročeni kolikor toliko milosti in nemilosti poljskega prebivalstva, kajti svoja posestva morajo obdelovati edino le s poljskimi težaki, a poljski kmet obdeluje svoja posestva s svojo družino, kajti med Poljaki so pač redke rodbine, ki bi štejele le 4 do 6 glav, najčešče so obdarovane poljske rodbine z mnogobrojnim drobižem 8 do 12 glav. In to nekaj izda!

Pravih uspehov tudi ne more doseči ona učna metoda v nemško-poljskih šolah, o kateri je „Učit. Tovariš“ že itak obširneje poročal, kajti vzgojevalni faktorji, o katerih smo govorili v tej razpravi, so mogočnejši in vplivnejši kakor vse „wrzezsenske učne metode“. In trditi smemo, da je ravno ona nemška brutalnost, ki se je pokazala tako drastično ravno pri gnezenski obsodbi, kakor tudi rezek govor kancelarja Bülowa — storila več za probujo poljske zavesti, kakor petdeset agitatorjev. To dejstvo pripoznavajo sami Nemci, in radi bi zbrisali to zadevo iz svetovnega pozorišča ter se upognili poljskim zahtevam radi učnega jezika, a sram jih je pred — javnostjo — pred svetom.

In sedaj, gospoda moja, je ljubljanski knezoškof z vso resnobo — in v tem tiči vzrok, zakaj sem spravil zadevo v razgovor — vložil pri naučnem ministru predlog, v katerem se prosi za privoljenje k prej omenjenemu parceliranju. Istočasno predlaga cerkveni knez, da se od pričakujoče skupnine 400.000 K znezek 40.000 K za knezoškofijske nardarbine plodonosno naloži, ostanek 360.000 K pa se porabi v pokritje stavbenih stroškov pri škofijski gimnaziji. (Čujte! Čujte!)

In sedaj sem radoveden, ali bo sedanji gospod minister za kultus — ta kulturni človek gospoda Starzynskega — podelil svoje privoljenje k tej požigavščini za bodoče ljubljanske škofo.

Najbrže! V eri Hartel moramo pač biti na vse pripravljeni, morebiti tudi na to, da se v isti položaji vogal k oni organizaciji, s katero bo knezoškof Jeglič duh slovenskega naroda za vedno zvezal in ljudstvo samo izročil za vedno poneumnenu. Prijetna pri tem je okolnost, da eksclenca med dva puhavca, o katerih je nedavno govoril, pri nas ne more priti. Toliko mu lahko zajamčim, da ga na Kranjskem ne bo nikdo obdolžil proustozidarstva. (Konec prihodnjič.)

Dopisi.

Kranjsko.

Iz logaškega okraja. Iz seje c. kr. okrajnega sveta v Logatecu dne 2. aprila 1902. — Iz poročila c. kr. okrajnega šolskega nadzornika se izvidi, da so bile od zadnje seje kurentnim potom rešene sledeče stvari: Stalno nameščena sta bila na svojih dosedanjih mestih: učitelj v Godoviču, Martin Tratnik in učiteljica v Rovtah, Marija Benedek. Začasno so bili na izpraznjena mesta nastavljeni: učiteljica R. Jelenec v Gor. Logatecu, učiteljica Resman na Rakeku in učitelj Zirkelbach v Ledinah. Učitelj na c. kr. rudniški šoli v Idriji Anton Božič, je dobil I. starostno doklado. — C. kr. deželni šolski svet je odredil, da se smejo med šolskim letom nastavljeni učne osebe začasno, stalno pa le z novim šolskim letom in z II. polletjem. Dalje je c. kr. deželni šolski svet odredil, da morajo otroci obiskovati vsakdanjo ljudsko šolo 6 let; ponovljavna šola se ima pričeti istočasno z vsakdanjo šolo, t. j. z 16. sept. Vse šole v okraju so dobile podoobe za nazorni nauk. — Remuneracije za rokotvorni pouk so se nakazale. — Da se končno reši vprašanje, kje naj se vršijo seje krajnih šol. svetov, vložilo je učiteljsko društvo logaškega okraja prošnjo na c. kr. deželni šolski svet, da naj isti to določi. Ta je omenjeno prošnjo rešil v smislu, da ima krajni šolski svet pravico določevati kraj seje.

Za tem poročilom sestavil se je terno-predlog za razpisano učno mesto na Rakeku. Za razpisano učno mesto v Gor. Logatecu se terno-predlog ni mogel še sestaviti, ker dotični krajni šolski svet še ni vložil svojega terno-predloga, ampak prosil, da se s stalnim nastavljanjem tega učnega mesta še nekoliko počaka. — Zaradi pokritja stroškov za stvarne potrebščine eksk. šole v Žibršah se potrebno ukrene. — Misel, ustanoviti eksk. šolo v Gor. Kanomljih, se zaradi neugodnih krajevnih razmer za sedaj opusti. — Ker je šolsko poslopje v Spodnji Idriji zelo slabo, izreče se c. kr. okrajni šolski svet za zgradbo novega, in da naj se s predpripravami takoj prične. — Pripoznajo se star. doklade: nadučit. na Rakeku Janko Jegliču, od 1. marca t. l. III.; nadučitelju v Črnem vrhu Fr. Čuk-u, od 1. dec. 1901. I.

Namesto umrlega krajnega šolskega nadzornika J. Albrehta v Hotedršici, imenuje se Fr. Albreht krajnim šolskim nadzornikom.

Prošnji predsednika krajnega šolskega sveta v Godoviču, da sme odložiti predsedstvo, se ugodi.

Disciplinarna zadeva nekega učitelja se primerno reši; istotako se reši več prošenj zaradi olajšav glede šolskega obiskovanja. —kar.

Iz Idrije. (Naše šolske razmere). Na c. kr. rudarski ljudski šoli v Idriji se je razpisalo zadnje učno mesto učitelja s terminom do 15. sušca t. l. Za omenjeno učno mesto ni bilo nobenega prosilca. To mesto bi moral s početkom letošnjega šolskega leta nastopiti g. J. Vrščaj, a se je raje službi odpovedal, kakor da bi jo nastopil in ostal raje na dosedanjem, čeprav ne definitivnem mestu. Razmere na tej šoli so nekaj let sem prav žalostne. Poljedelsko ministrstvo, ki to šolo vzdržuje, bi moralo pač skrbeti, da se gmotno stanje ondašnjega učiteljstva malo predrugači, ker inace bo postala ta šola slabša, kot zadnja zakotna, hribovska, zasilna šola. Dokaz temu je, da ni nobenega prosilca in da se leto za letom bodisi v tem ali onem razredu poučuje poldnevno (!) Lansko leto ja bil pouk v petem (!) deškem razredu celo leto poldneven, a letos se ponaša s tem podukom tretji deški razred. Res žalostno za šolo, ki nosi tako ime. —c.

Štajersko.

Iz Celja. Dne 10. t. m. so imeli spodnještajerski Slovenci shod v zadevi celjske gimnazije. Postavili so se na justament-stališče: ali ostane gimnazija v Celju ali nočemo nič. Vprašanje, ali je bilo tako postopanje modro, je lahko rešiti vsakemu, kdor ni politično slep.

Za shod se je razposlalo okoli 600 vabil, udeležnikov je bilo 200. Mnogi vplivni rodoljubi niso dobili vabil, kar jasno kaže, da se je pri razpošiljanju vabil postopalo prav nepremišljeno ali strankarsko dobro premišljeno.

Klerikalnih duhovnikov je kar mrgolelo. Prišli so taki, ki še za narodno stvar niso toliko storili, da bilo vredno piškavega oreha. Prišli so vsi klerikalni kričači, na čelu jim prefekt Korošec, urednik znanega „Lažnivca“.

Posvetnjaki so ugibali, kaj to pomeni, ko gimnazija vendar ne more klerikalcev posebno intenzivno zanimati, saj se boje šole. Namen so imeli celo drug. Domnevalo se je, da pride dr. Tavčar v Celje zagovarjat kompromisni predlog. Tu bi bila lepa prilika, voditelju napredne stranke napraviti škandalček, saj so že v „Slovenca“ pripravili svoje čitatelje in namigavali na „gorenjski kveder.“

Zborovanje samo je bilo večinoma dolgočasno. Dr. Sernee je predsedoval in otvoril zbor v klasični Trubarjevi slovensščini, da je neki list Stürgkhov predlog prinesel „izpod mize vun“. Poročevalec dr. Dečko ni povedal nič novega, kar bi ne bili že čitali v raznih listih, pač pa so se pogrešali stvarni argumenti v pobijanju kompromisa. Potem ni čuda, da so udeležniki prepvili nadučitelja Praprotnika, ki je govoril stvarno in se pokazal boljšega politika kakor so razni patent-politiki.

Prav umesten je bil govor notarja Baša, ki je zadel v črno. Prefekt Korošec, sicer mlad, neizkušen, zato pa nadut človek, je imel zelo nesrečno politiko. Trditev, da poslanci lahko delajo, kar hočejo in niso nikomur odgovorni, vzbudila je pravo ogorčenje, katero si naj dobro zapomni. Izvrstno je ožigosal notar Baš neumno pisarjenje „Slov. Gospodarja“, po katerem je vsakdo, ki bere „Slov. Narod“ in „Štajerca“, na-

rodna izdajica. Gospoda, ali vas luna trka?? Naj se še omeni, da je Korošec sedel s klobukom na glavi pri mizi poročevalcev, dočim so bili vsi udeležniki odkriti. Pošljite mu iz Ljubljane „olikanege Slovenca“! Potreben ga je! Ali je morda s tem hotel dokazati, da je hribovec ali nekaj več kakor drugi udeležniki shoda? Toliko za danes!

Istra.

Zmešnjava. Zmes — zmešnjava; rešetar — rešatêr, po vzgledu restauratêr.

V „Edinosti“ sem imel srečo brati, da je „Krško učiteljsko društvo“ izstopilo iz naše aliance t. j. „Zaveze“. Hudemanja, sem si mislil! Zdaj pa sem bral v mojo tolažbo, v „Naši Slogi“, daje le „Krčko učit. društvo“ uskočilo. No, to pa je velik razloček. N. pr. tak razloček, kakor med bulami papežev in med bulami, ki jih Agleži dobivajo od Burov. — Spominjam se, ko je „Zaveza“ zborovala v Opatiji, da ni bilo niti enega zraven iz „Krčkega učit. društva“ t. j. z onih bližnjih Kvarnerskih otokov, katerih naseljencem rekajo „Bodoli“, kojim vladikuje dr. Mahnič. No — torej, kaj pak hočemo takim „Zavezancem“!

A mi slovenski učitelji smo bili tako grozno solidarni, da smo se uprav podvzivali prekrstiti našo slovensko „Zavezo“ v slovensko-hrvatsko. In skoro, da bi se bili že pohrvatili mi slov. učitelji — saj smo bili že „planinski Hrvati“! In glej: ko smo tam v razkošni Opatiji, pri „lazurnem moru“ zborovali — ko smo se „šetali“, pa me eden mojih slov. kolegov, s katerim sva bila že vrsto let znana z naših učit. „metingov“, povpraša: kaj si ti pravzaprav, Slovenec ali Hrvat? Saj ni čudo, da sem dobil tako vprašanje. Saj smo se, srečavši se, pozdravljali: zdravo! kamo ideš? itd.

No, čutili smo se prav res iste krvi „braća“ z našimi kolegi Hrvati. Pa kako se človek moti! Prav tedaj, ko smo se takove čutili, pa pride hrvatski kolega s člankom v „Naši Slogi“ — „Slogi“ pravim in sicer „Naši“ — ter nam pove in nas spomni pod zaglavjem „Svoji k svomu“, da ni tako, in, da mi nismo še Hrvati, ampak Slovenci, Bogu bodi čast, še manj pa, da bi bili „braća po krvi“, kajti eto kako zaključuje člankar: „Prezreni („Slomškarji“ e tutti quanti pa porečejo, da oni nas prezirajo:) od gospode oko „Zaveze“ i oko „Učit. Tovariša“, moramo (namreč hrvatski učitelji v Istri) tražiti zavjetišče drugdje, a to nam pružaju drugovi po zvanju, a braća po krvi i jeziku u Dalmaciji. „Neće nas tamo (namreč „Zaveza“ in „Učit. Tov.“ v Ljubljani:) a mi hajd onamo: Svoji k svomu! In stavim, da pri vsem tem, da poreče „Slov. Učitelj“ in z njim Jaklič e tutti quanti, da nas oni, namreč Hrvati nočejo več t. j. nas slov. učiteljev. Kaj ni to zmešnjava, gosp. urednik? — Ej — primaruha — stavim — gosp. uredniku „Učit. Tov.“ bo pa le — skomina — ker ne bo več užival na svojo osebo laskave napitnice v hrvatskem jeziku. Spominjam se namreč še jaz, kako lepo in laskavo je neki učitelj B. tam iz Kastavščine napil pri banketu „Zaveze“ na Bledu gosp. uredniku „Učit. Tov.“ in sicer kot uredniku, med tem ko je v delegaciji (ne vem kdo ga je poslal kot delegata — kajti tisto društvo, kateremu je isti B. predsednik ni zborovalo par let, „de mortuis“ je) „kopje lomil“ bi rekel oni „člankar“. da se „Učit. Tov.“ glede dopisov iz Istre „censurira“ t. j. vse mora poslati v roke njemu g. B. in drugemu kolegu zopet g. B. — to bi bil pričetek „zlate slobode“ v XX. stoletju — tako — to bi nekaterim v Istri prijalo. — Tisti hip nas je poslušalce to postopanje iznenadilo in ustvarili smo si svojo sodbo. — Se pač dobe ljudje po svetu,

ki vedo, „da pohlevno jagnje dve ovci sesá, med tem ko obratno še ene nema“. No, ko bi to drugim ne škodovalo — naj bi le bilo. Se dobe pa tudi ljudje, ki se jim dobrikanje dopade; pa ne gosp. uredniku „Uč. Tovariša“! Res je tudi, da v Istri — se ne postane kar tako hitro za zasluge poslanec, kakor n. pr. na Kranjskem à-la Jaklič — k večjemu le kak „častni občan.“ In videli smo, da ni treba niti censorjev alà dopelt BB. Kako neki — ker dopisov ni.

Zato pa — slov. učitelji jim nismo več „braća“ — in vsled tega priskočijo Hrvati k drugim „braćo“ v Dalmaciji, kjer pa spet naletijo na „eufonične Srbe“ — kar pa naši Hrvati v Istri pravijo, da „Srba nêma“, tako spet križ in zmešnjava. — Ko bi bili jim naši „Slomškarji“ „braća po krvi“ (ali tudi ti so Slovenci — saj jih izda napis: „Slov. Učitelj“) bi se upali svetovati, naj bi le — tim pristopili — na kar bi „Slomškarji“ e tutti quanti in novine od teh zelo triumfovali, česar pa zdaj se nimajo posebno veseliti in sem že zdaj gotov, da bom bral, da le obžaljujejo ta čin. — Člankar sam pravi v „Naši Slogi“ da je med hrvatske učitelje v Istro zahajalo pet „Tovarišev.“ In glejte, kristjani božji, kakšen strah radi teh pet „Tovarišev“ — kakšen boj proti njemu — kaj pa, ko bi jih petdeset — strah in groza — pohujšanje, v kali je treba to zatreti — pa pravijo, da je terorizem, slepa pokorščina v vanj, in da slobode ni! Ironija!

Prav res. Ko bi bili mi „Slomškarji“ in ne „Zaveza“, štelo bi se nas še tako — le če ne več, vsaj za pol „braćo“ — tako pa nismo — saj de Sloga tako. No, mi pa ostanemo, kakor svetu znano — krepki Slovenci, zbrani v našo alianco dično „Zavezo“, čeprav po želji dveh treh, po primeru „pol tič pol miš“, nismo šteti več „za braćo“ — tako je, kaj ne, gosp. urednik!

Rešatêr.

Društveni vestnik.

Kranjsko.

Iz Kranja. Dne 26. marca je zborovalo „Društvo slov. učiteljic“ v prostorih nove slov. Srazrednice pri Sv. Jakobu. Zborovanje je s toplim navdušujočim pozdravom otvorila gđ. predsednica Drolova, vzbujajoč kolegince k resnemu delovanju na širnem polju ljudske prosvete in k delovanju za ugled in napredek svojega stanu. Po tem, z navdušenjem vsprejetim pozdravu, nastopil je g. A. Sič, učitelj višje dekliske šole, s poročilom: Prostorčno risanje v ljudski šoli, ter nam podal v poldrugo uro trajajočem govoru izvrstno navodilo za ta pouk s podrobnim načrtom za vse štiri razrede ljudske šole. Poslušalke in — poslušalci, dá, tudi te smo imele, so z izrednim zanimanjem in pozornostjo sledili temu poročilu, ter je bila od mnogo strani izražena želja, da bi g. predavatelj objavil vsaj one, za prvi razred namenjene, tako genijalno in obenem otroškemu duhu primerno pogojene risbe! To je bilo naravnost presenetljivo ter nam je svedočilo o mojstru, ki ni le sam izvrstni risar, temveč ume tudi druge vneti in vsposobiti za toli važen, ter eminentno praktičen predmet. Prepričane smo, da tudi v odborovem smislu ravnamo, ako g. poročevalcu izrekamo tu javno zahvalo na njega trudu in požrtvovalnosti! Temu poročilu je sledilo nič manj zanimivo poročilo g. V. Praprotnikove; O naših težnjah! Težnje, kedo jih nima, v katerem stanu bi se mogle pogrešati? Koliko nam jih prinese poklic sam na sebi, koliko nam jih priraste — rekla bi, po lastni krivdi — ker smo premlačne, preindolentne, da bi se jih otresle! Gđ. poročevalka nam je naštela najbolj očite nedostatke v naših pravnih razmerah, ki kriče po odpravi, ozir. po poravnanji. Stavila je sledeče točke v pretres: 1.) Društvo učiteljic teži doseči popolno enakopravnost učiteljic z učitelji s popolno upravičenim razlogom: jednako delo, jednako plačilo! 2.) Pouk v ročnih

delih naj se nagradi, kakor se to godi pri kmetijskem pouku, deških ročnih delih, v obrtnonadaljevalnih tečajih itd. 3.) Učiteljem gre obča volilna pravica, kakor učiteljem. 4.) Društvo naj čuva, da se učiteljem ne bodo kratile itak že borne pravice. — Pri razpravljanju teh točk so se dodale po predlogih nekaterih koleginj še te: 1.) Učiteljci, dosluživši pokojnino (10 služb. let), naj se v slučajih, da se omoži, prizna pokojnina, ozir. odpravnina. 2.) Učiteljice, izprašane za meščanske šole in poučujoče po načrtu meščanskih šol (v Ljubljani!) naj uživajo vse pravice meščanskih učiteljic! 3.) Na onih večrazrednih dekliških šolah, ki stoje pod moškim vodstvom, naj se nastavijo ženska vodstva, ter tem načinom vsaj nekoliko odškoduje v I. in II. razredu zapostavljene učiteljice. 4.) Pri oddaji služb naj se poleg kvalifikacije ozira tudi na službena leta! Tudi temu poročilu je sledilo živahno zanimanje in odobravanje podanih točk, ki so bile jednoglasno vsprejete. Nato se je vršila dopolnilna volitev zastopnic nekaterih okrajev.

Pri točki: predlogi in nasveti, predlaga gđc. Demšar, da bi društvo pristopilo „Zavezi jugoslov. učiteljskih društev“. Predlog je dobil pri glasovanju le dva glasova, to pa radi tega, ker se je poudarjalo že na lanskem zborovanju, da smo itak vse učiteljice, kot udje okraj. društev“, že člani „Zaveze“. Društvu, ki je osnovano jedino le z namenom, pospeševati nadaljno izobrazbo učiteljic v prospelih stanovske zavednosti, v obrambo njih pravice, društvu, ki stoji popolno izven vsake politične sfere, — ki ne šteje niti $\frac{1}{3}$ vseh kranjskih učiteljic — treba je predvsem, da se samo v sebi okrepi in ojači! Neumljivo nam je torej, iz kakšnih vzrokov cenj. koleginje ne pristopijo temu, edino njih blagor pospešujočemu društvu, društvu, v katerem bi se lahko uspešno potegovale za svoje pravice, koristile stanu in narodu svojemu! Več oči več vidi, več glav več vé . . . Sloga jači . . .

Ako naša zborovanja posetijo koleginje iz Štajerske, ako se zanimajo odlični kolegi iz Ljubljane in dežele za naša predavanja — bi smel vsak soditi, da naj bi zanimala tudi naše koleginje stolnega mesta, katerim ni žrtvovati drugega, nego par uric časa! Ali bilo je drugače: od 21 ljudsko-šolskih učiteljic (brez radovoljk) prišli sta dve! In vendar bi ravno ljubljanske koleginje imele uzroka dovolj, iskati moči v slogi, ker so se baš letos prepričale, da posameznikom ni moči doseči tega, kar si more priboriti le vztrajna celokupnost! Solidarnosti nam treba vsem in v vsem! Naj bi te vrstice, ki nikakor nimajo namena koga žaliti, dosegle oni smoter, ki ga imamo vedno pred očmi: Skupno in složno za jednotnimi cilji!

Učiteljsko društvo za kranjski šol. okraj zboruje dne 1. maja t. l. ob 2. uri popoldne v Naklem s sledečim vspeedom: 1. Pozdrav predsednika. 2. Poročilo tajnika in blagajnika. 3. Volitev pregledovalcev računov. 4. Formalne stopinje pri pouku (por. Fr. Gärtner, Kranj). 5. Volitev delegatov za skupščino „Zaveze“. 6. Volitev odbora. 7. Nasveti. K zborovanju v ljudno vabi vse čč. gg. koleginje in kolege, kakor tudi prijatelje učiteljstva odbor.

Štajersko.

Slovenjebistriško učiteljsko društvo zboruje v četrtek, dne 1. maja t. l. ob $\frac{1}{2}$ 11. uri predpoldan v Slovenski Bistrici ob nastopnem vspeodu: 1. Zadnji zapisnik, dopisi, društvene zadeve. 2. Volitev a) novega blagajnika; b) delegatov za XIV. zborovanje „Zaveze“ v Trstu. 3. Eventualno predavanje. 4. Pobiranje udnine in petje. K obilni udeležbi vabi Sabati, predsednik.

Učiteljsko društvo za brežiški in sevniški okraj zboruje dne 4. maja v šoli na Vidmu. Začetek ob $\frac{1}{2}$ 11. uri popoldne. Vspeod: 1. Zapisnik. 2. Društvene zadeve. 3. O novem nemškem pravopisu. 4. Želje in nasveti. Ob $\frac{1}{2}$ 10. uri se vrši zborovanje šolskih voditeljev pod vodstvom g. nadzornika. Obilne udeležbe pričakuje odbor.

Učiteljsko društvo za ptujski okraj imelo je dne 3. mal. travna t. l. svoje mesečno zborovanje. Udeležba je bila precej dobra. Bili so tudi nekateri navzoči, ki niso udje društva. Bogve, se bo jim li sedaj vredno zdelo pristopiti društvu? — Gosp. predsednik navzoče prisrčno pozdravi,

posebno še preblagorodna g. H. Schreiner-ja in I. Dreflaka ter cenjene tovariše iz ormoškega okraja. Prvima dvema se je na poziv g. preds. zaklicalo navdušeno trikrat živio. Nadalje se spominja g. preds. rajnega tov. V. Vindiša, ki je prejšnji dan umrl na Ptujski gori. Pokojni je bil 52 let učitelj, vsak izmed tovarišev lahko ve, da to ni malo. V znak sožalja se navzoči vzdignejo s svojih sedežev. Bodi mu po tolikem trudapolnem delu zemljica lahka! — Ko se je še nam predstavil nov član tov. M. Slemenšek, se je prešlo na dnevni red.

Zapisnik zadnjega zborovanja se odobri. Potem se prebere dopis „Slovenjebistriškega učiteljskega društva“, katero javlja, da se udeleži majniškega izleta v Fram. Ker še dosedaj „Mariborsko učiteljsko društvo“ ni nič javilo o tej zadevi, pooblasti se g. preds., da stopi v dogovor z omenjenim društvom glede majniškega izleta. Izlet se menda ne bo vršil v Fram, ampak v Slivnico, kar je pa vsejedno.

Gospodje pevci in gđc. pevke naj se naučijo do prihodnjega zborovanja sledeče pesmi iz „Mohorske pesmarice“ II. zvez. Moški zbori: št. 1., 6., 7. in 14. Mešani zbori pa: št. 32., 34. in 57. Nadalje iz „Žirovnikove pesmarice“ skoraj vse moške zборе, kakor št. 12., 14., 15., 23. itd.

Sedaj je predaval g. ravnatelj H. Schreiner „O analizi duševnega obzora otroškega“. Najprvo je izpregovoril nekaj besed o „Slov. šolski Matici“ in zakasnitvi njenih knjig, potem pa zanimivo in z znano strokovnjaško temeljitostjo rešil svojo nalogo. Dokazal nam je, kako velikega pomena je analiza duševnega obzora za učitelja v 1. razredu. Pokazal nam je tudi s praktičnimi vprašanji, kako je mogoče to učitelju izvesti. Res, redek užitek smo imeli in kdor se ni udeležil tega zborovanja iz kateregakoli uzroka, naj mu bode le žal. Ko je g. predavatelj končal, se mu je viharno ploskalo v znak priznanja. Gosp. predsednik Fr. Šorn se mu v imenu našega in g. E. Slane pa v imenu ormoškega učiteljskega društva prav toplo zahvali za predavanje, s katerim nam je napravil tako redek užitek. Hvala! —c—

Učiteljsko društvo za mariborski okraj je zborovalo dne 6. sušca v okoliški šoli mariborski. Udeležilo se ga je 25 udov. Vzrok tako slabi udeležbi je bila slaba pot in to, da je obiskovalo nekaj naših društvenikov tečaj na sadjarski in vinarski šoli v Mariboru. Kot gost je prisostvoval okrajni šolski nadzornik g. dr. I. Bezjak.

Načelnik, gosp. Avg. Požegar, pozdravi navzoče ude in izrazi željo, da bi se prav marljivo udeleževali učiteljskih zborovanj, ker še imamo mnogo važnih vprašanj pretresovati, in omeni kratko, da smo tekom zadnjih let slabo napredovali, kajti na uradnih učiteljskih shodih so se sklepale in odpravljale točke, ki značijo zdaten korak nazaj, kakor n. pr. o 6letnem šolskem obiskovanju, o odpravi § 24 itd. G. načelnik navaja dalje, kakšen ugled imamo učitelji pri sodnji in pojasni to s primerom, ki ga je sam doživel. Neki fant, ki je dobil od njega pred nekaj leti izpustnico, popolnoma pravilno, v obeh deželnih jezikih izpolnjeno, je šel v Maribor učiti se sodarstva. Zagrizeni velikonemški zakotni pisar pri dotični sodarski zadrugi se spravi koj na izpustnico, prečrta rodbinsko ime Brlič, napiše zgoraj Berlitsch in da je velikonemški patent popolnejši, napravi še nazadnje čez celo izpustnico velik, moder križ. Tako patentovano izpričevalo in zraven prav ošabno pismo, v katerem zahteva novo odpustnico, z opomnjo, da naj piše ime tako, „wie er laut Heimatschein heißt“, in naj si v prihodnje zapomni, da pusti vsakemu svoje ime, pošlje g. nadučitelju Požegarju nazaj. Stvar je prišla pred sodnijo, ki pa ni našla povoda, da bi se dotični pisar za tako nesramno početje kaznoval, dasi govori več točk kazenskega zakona o tem, kako se imajo kaznovati tisti, ki oskrunijo javne listine. (Dandanes že velja vsak zakotni pisar več, nego učitelj. Za nas je samo disciplinarni zakon.)

Zapisnik zadnjega zborovanja se odobri. Dopisa sta bila dva. Prvi od „Učiteljskega društva za ptujski okraj“ zaradi izleta v Fram. Vsi navzoči društveniki so bili za to. G. ravnatelj Nerat pa predlaga, naj se priredi izlet v Slivnico, ker je izvedel, da v Framu ni pripravnih prostorov. Predlog se sprejme. — Drugi dopis je od „Zaveze“, ki pri-

poročja „Mladinsko knjižnico“ ter da naj bi šolski voditelji pri krajnih šolskih svetih delovali na to, da se naroči za šolsko knjižnico. Tajnik tudi razdeli priporočilna pisma.

Nato je g. ravnatelj H. Schreiner nadaljeval svoje zanimivo predavanje o duševni analizi in takrat tudi končal. G. načelnik se je gospodu predavatelju za njegov trud in njegovo požrtvovalnost v imenu društva prav prisrčno zahvalil.

G. tovariš Dav. Lesjak predlaga, da bi društvo prispevalo za Krivčev spomenik, in da bi se v ta namen pri zborovanju pobiralo. Gosp. Fr. Lichtenwallner opomni, da bi bolje kazalo, ko bi se pošiljala vpisovalna pola od šole do šole. Predlog se sprejme.

Na koncu zborovanja se zahvali g. načelnik vsem navzočim udom za požrtvovalnost in zaključi s tem zborovanje.

Primorsko.

Vabilo k glavnemu zborovanju „Učitelj. društva za sežanski okraj“ dne 1. vel. travna 1902, ob 9^{1/2}. uri predpoldne v Sežani. Vspored: 1. Predsednikov pozdrav. 2. Ove-rovljenje zapisnika. 3. Strokovno predavanje. 4. Pevske vaje (Pesm. dr. sv. Moh. I., II. zv.). 5. Volitev zavezinih delegatov. 6. Volitev zavez. pripravlj. odbora. 7. Volitev društvenega odbora. 8. Predlogi (prijav. 8 dni prej). K obilni vdeležbi vabi odbor.

Književnost in umetnost.

Knjige „Maticе Slovenske“ so izšle. Vsak društvenik dobi petero prav lepih knjig in sicer: Letopis, Slovenske narodne pesmi (6. snopič), Knezova knjižnica (VIII. zvezek), Zbornik znanstvenih in poučnih spisov (III. zvezek) in pa IV. del Slovenske zemlje, ki prinaša „Vojvodina Kranjska“ iz spretnega peresa g. prof. Fr. Orožna. To knjigo pozdravljamo posebno učitelji, ker nam bo prav dobrodošla pri domoznanskem pouku. Kaj več o vseh letošnjih Matičnih zanimivih knjigah ob priliki.

Raj Avstrije je naš slovanski jug. In ta raj nam predočuje zemljevid, ki je ravnokar izšel v knjigarni G. Freytag & Berndt (Dunaj VII 1) zemljevid Dalmacije, Bosne in Hercegovine. Ta zemljevid je tak, da mu doseđaj jednak še ni izšel. Na uprav plastičen način so risane pokrajine na tem zemljevidu, tako, da se razločno vidijo doline, vrhovi in obrežja ob jadranskem morju. Zemljevid je jako primeren za one, ki si hočejo ogledati te slovanske pokrajine, zlasti je primeren za vojake. Stane 4 K, na platnu 5 K in se dobiva v gori omenjeni knjigarni.

Vestnik.

Osobne vesti. Gosp. Peter Pogačnik, učitelj na Čatežu je dobil zaradi bolezni daljši dopust. G. Iv. Vozel, učitelj v Trebnjem je prevzel začasno vodstvo na Čatežu; tega nadomestuje v Trebnjem gđč. Marija Fajdiga iz Dobrnica. G. Maks Ivanetič, vpokojeni učitelj, je imenovan začasnim učiteljem v Kuželju v koč. okraju. Izprašan kandidat g. Fr. Kete je imenovan začasnim učiteljem v Ribnici.

Usposobljenostni izpiti. Pred ljubljansko izpraševalno komisijo za ljudske in meščanske šole se začno usposobljenostni izpiti dne 28. aprila zjutraj ob osmih. Prošnje je poslati najkasneje do 26. aprila t. l. — V Mariboru se prično izpiti dne 1. maja. Prošnje do 27. t. m.

XIV. glavna skupščina „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učit. društev“ vrši se po sklepu uprav. odbora v seji dne 31. marca t. l. dne 14., 15. in 16. avgusta t. l. v Trstu.

II. shod kranjskih okr. šolskih nadzornikov bo na binkoštno soboto v Ljubljani.

Deželna učiteljska konferencija za Kranjsko bo prihodnje leto.

Odlikovanje. Občina Artiče pri Brežicah je ondotnega nadučitelja gosp. Jožefa Kliné imenovala svojim častnim občanom. Dne 1. marca je posebna deputacija, obstoječa iz župana in občinskih svetovalcev, izročila iznenadenemu tovarišu krasen diplom. V lepem govoru je župan — nekdanji učenec slavljencev — naglašal zasluge, koje si je tovariš Kliné pridobil za občino tekom svojega 31letnega prav uspešnega delovanja ter mu v imenu občine izrekel najprisrčnejšo zahvalo za ves njegov trud, želeč mu v pokoju mnogo srečnih let. Vrlemu tovarišu tudi mi iskreno čestitamo na zasluženem redkem odlikovanju ter mu kličemo: Još mnogaja leta!

Ekskurendna šola v Radovini „pri Fužini“, katera se je ustanovila l. 1894., je letos prenehala zaradi pomanjkanja za šolo godnih otrok. Obrtniška družba je namreč jeseni fužine opustila in premestila delavce na Savo. Ž njimi so seveda tudi šle žene z otroci. Odtod pride, da se šola za sedaj opusti, dokler se šolske razmere ne spremenijo. Sosedne vasi, ušolane pod ekskurendno šolo, pa ne dajo toliko otrok, da bi se splačalo imeti za nje posebno šolo.

Ljudska šola v Litiji. Krajni šolski svet v Litiji se je izrekel soglasno za to, da se dvorazrednica v Litiji razširi v štirirazrednico.

IV. shod slovanskih časnikarjev v Ljubljani; ki se vrši dne 17., 18., 19. in 20. maja, zanima vso avstrijsko slovansko časopisje. Kakor na vseh dosedanjih shodih, bodo tudi na IV. tvorili večino vdeležencev češki časnikarji, ki bodo imeli tudi večino govornikov na tem shodu. Poročali pa bodo tudi zastopniki Hrvatov in Poljakov. Predsedoval bo zborovanju Slovak. V predsedništvu pa bodo zastopane vse slovanske narodnosti brez izjeme. Glavni točki zborovanja sta ustanovitev slovanskega dopisovalnega urada ter ustanovitev splošnoslovanskega časnikarskega društva, ki bo zastopalo interese časnikarjev, skrbelo za podpore bolnim in onemoglim časnikarjem, ustanovljalo in upravljalo ustanove i. t. d. Ljubljanski meščanski odbor poskrbi, da se bodo čutili slovanski gostje v Ljubljani kakor doma, pa tudi na Bledu in v Postojni se pripravljajo že na dostojen vsprejem slovanskih časnikarjev. Gotovo bode ta shod rodil realne sadove, a koristil bo tudi naši deželi, s katero se seznanijo časnikarji. Vabila se razpošiljajo v ponedeljek. Povabilo se je okoli 800 časnikarjev, pisateljev in slovanskih odličnjakov. Naslovi so se sestavljali najskrbnejše. Vendar pa je možno, da se je kako ime prezrlo ali pa se bo kako vabilo izgubilo. Zato opozarjamo, naj se vsakdo, ki se želi tega shoda vdeležiti, a vabila ne dobi, blagovoli prijaviti pripravljalnemu odboru slovanskih časnikarjev v Ljubljani.

Sporod IV. shoda slovanskih časnikarjev, ki se bo vršil v Ljubljani o binkoštnih praznikih, je določen tako-le: Dne 17. maja (v soboto): ob 8. uri zvečer komers v „Narodnem domu“. — Dne 18. maja (binkoštno nedeljo): ob 7. uri zjutraj na Rožniku sv. maša in skupni zajutrek; — ob 9. uri dop. zborovanje v „Mestnem domu“; — popoldne ogledovanje Ljubljane in okolice: — ob 7. uri zvečer banket v „Narodnem domu“. — Dne 19. maja (binkoštni ponedeljek): ob 8. uri zjutraj izlet na Gorenjsko: Šum, Vintgar in Bled. — Ob 3. uri popoldne obed v jezerskem salonu „Toplice“ na Bledu. Ob četrť na 8. uro zvečer povratek v Ljubljano. Zvečer sestanek v „Nar. domu“. Dne 20. maja: ob 7. uri in tričetrt zjutraj izlet v Postojno, obisk jame in ob 2. uri popoldne odhod v Trst. — Udeležniki naj blagovoli do 25. aprila t. l. pripravljalnemu odboru IV. shoda slovanskih časnikarjev v Ljubljani (gg. dr. Karolu Trillerju ali dr. Evgenju Lampetu) svojo udeležbo prijaviti. V pokritje stroškov za izdajo brošure blagovoli vsak udeleženec poslati 10 kron. Samostojni predlogi se morajo naznaniti pripravljalnemu odboru v Ljubljani vsaj 8 dni pred shodom.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spisi naj se blagovoli pošiljati samo pod naslovom: Uredništvo „Učiteljskega Tovarša“ v Ljubljani. Naročnino pa prejema g. Francišek Ornagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za stran 30 K, pol strani 16 K, 1/3 strani 10 K, 1/4 strani 8 K, 1/8 strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.